

ATROF MUHITNI MUHOFAZA QILISHGA INSONNING TA'SIRI

**Andijon davlat Pedagogika instituti Tabiiy fanlar fakulteti Biologiya
yo'nalishi 2-bosqich 203-guruh talabalari
Xaydarova Gulzoda Jabarali qizi
Ne'matova Mushtariy Qodirjon qizi**

Annotatsiya: Ushbu maqolada atrof muhitni muhofaza qilish, atrof muhitga insonning salbiy va ijobiy tamonlari. Shuningdek hozirgi kunda atrof muhitni muhofaza qilish global muammo bo'lib turganligini sabablari uni oldini olish keltirilgan.

Kalit so'zlar: Atmosfera, yoqilg'i, ishlab chiqarish, atom elektr stansiyalari, sanoat, resurs, chiqindi, energetika, ko'mir, neft, oltingugurt, qayta ishlab chiqarish, ekologik muammolar, ozon qatlam, atrof muhit, qazib chiqarish.

Annotation: In this article, environmental protection, the negative and positive effects of man on the environment. Also, the reasons why environmental protection is a global problem today and its prevention are given.

Key words: Atmosphere, fuel, production, nuclear power plants, industry, resource, waste, energy, coal, oil, sulfur, recycling, ecological problems, ozone layer, environment, mining.

Аннотация: В данной статье рассматривается охрана окружающей среды, негативное и положительное влияние человека на окружающую среду. Также приведены причины, по которым охрана окружающей среды сегодня является глобальной проблемой и ее предотвращение.

Ключевые слова: Атмосфера, топливо, производство, атомные электростанции, промышленность, ресурс, отходы, энергетика, уголь, нефть, сера, утилизация, экологические проблемы, озоновый слой, окружающая среда, горное дело.

Atrof muhitni muhofaza qilish, hozirgi kunda bu masala hammani birdek o'ziga jalb qilib kelmoqda. Atmosferani ifloslantiruvchi chiqindi-lar odatda ikki qisimga bo'linadi: gazsimon va qattiq moddalar, shun-dan gazli moddaar butun chiqindilarning 90%, qattiq moddalar 10% tashkil etadi. Atmosferani ifloslantiruvchi manbalarni tabiiy va ishlab chiqarish maishiy jarayonlar tashkil

qiladi. Tabiiy manbalarga chang, changto‘zon, vulqonlarning otilishi va boshqalarga xos. Foydali qazil-malarni qazib olish va ularni qayta ishlash natijasida dengizlar, suv havzalari, shaharlarning tabiiy muhiti ifloslanishi, hududlarning buzu-lishi hududiy (regional) ekalogik muammolar tarzida qarash mumkin. So‘ngi yillarda olimlar atmosferaning ozon qatlamining yupqalashib, yemirilib borayotganini ta‘kidashmoqdalar. Ozon qatlami ultirabinafsha nurlarining zararli ta‘siridan tirik jonzoatlarni himoya qiladi. Bu jarayon ayniqsa sayyoramiz qutblarida tez kechmoqda. U yerda “ozon tuynigi ” hosil bo‘lishi kutilmoqda.

Issiqxona samarasi – atmosferada xaroratning ortishidir. Olimlar haroratning bu tarzda ko‘tarilishini birinchi navbatta atmosferada karbonat angidrid gazi va aerozol (fren)lar miqdorining ortishiga bog‘lab tushuntiradilar. Bunda yerning issiqlik nurlanishini havo kuchli yutadi.

Iqlimning isishi muzliklarning intensive erishi va dunyo okeani sathi-ning ko‘tarilishiga lib kelishi mumkin. Buning oqibatida yuzaga keladi-gan o‘zgarishlarni oldindan bashorat qilish qiyin. Bu muammoni karba-nat angidrid gazi va boshqa ifloslantiruvchilarning atmosferaga tarqali-shini kamaytirib va tabiatdagi uglerod aylanishini muvozanatini ta‘min-lab hal etishi mumkin. O‘rmonlarnig yalpi tazda yo‘qolishi hozirgi gla-bal ekalogik muammolardan biridir. O‘rmon maydonlari kamayishi biosferada uglerod va vadarod aylanish jarayonini buzadi. O‘rmonlarnig yo‘qoishi ularning flora va faunalari xilma xil turlarning haok bo‘lishiga olib keladi. Inson o‘rmonlarni yo‘qotib, o‘z sayyorasi qiyofasini manza-rasini tobora qashoqlashtirmoqda.

Issiqlik elektr stansiyasining atrof-muhitga zararli ta‘siri avvalo kata miqdordagi kislarodni, yoqilg‘ini yoqish uchun foydalanish va atmosferadagi CO2 gazini chiqarib yuborish, shuningdek atmosfera haroratini ko‘tarilishi bilan bog‘liqdir.

Atrof muhitga ta'sir ko'rsatadigan va iqtisodiy xarajatlarga sabab bo'ladigon barcha chiqindilar qayta ishlanishi yoki bartaraf etilishi lo-zim. Sog'liqni saqlash va atrof muhitni muhofazasi hamda qayta ishlash orqali resurslarni saqlash qanchalik muhim bo'lsa, uning sifatiga qoyil-gan talab shunchalik baland bo'ladimishlov berilmagan chiqindilarning joylashtirilishi eng past qimmatga sabab bo'ladi. Bu esa keyinchalik se-zilarli darajada o'zining ta'sirini keltirib chiqarishi kumkin. Bozor xususi-yatlariga kora, chiqindi oqimlari eng kam harajatlarga sabab bo'lgan chiqindilarni qayta ishlash yo'llarini qidiradi. Shuning uchun ham yuqori darajada

sog'liqni saqlash standartlariga erishish, shuningdek resurs-larni saqlash qayta ishlash va chiqindilarni bartaraf etish siyosatini shakllantirish zarur. Bular qonunchilik doirasida amalga oshadi va na-zorat qilinadi. Chiqindi boshqaruvining vazifa va shartlari yuqori dara-jada davlat boshqaruviga bog'liq.

Xulosa: Hozirgi kundagi dolzarb bo'lib kelayotgan muammolar, inson faoliyati natijasida bitta korxonada chiqindilari bilan atmosfera, daryo, ko'l ifloslanishi, o'rmonlar yo'qalib ketayotgani va hatto olimlar atmosferaning ozon qatlamining yupqalashib, yemirilib borayotganini ta'kidlashmoqdalar. Kislarodning erkin atomlari ozon molekulari bi-lan reaksiyaga kirishib, kislarodning ikki molekulasini hosil qiadi. Shun-day qilib, kislarod va ozon o'rtasida muvozanat o'rnatiladi va ta'minlanadi. Sanoat ishlab chiqishning beqiyos darajada taraqqiy qilishini atrof muhitni, xususan atmosferani xavosi ifloslanishiga tasir etmoqda. Atmosferani muhofaza qilish bu borada chiqindisiz va kam chiqindili ishlab chiqarish texnologiyasini qo'lash yuqori samara beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar.

1. "Ekologiya va atrof-muhitning muhofaza qilish asoslari", "Musiqqa" nashriyoti. P. S. Sultonov. Toshkent 2007 y.
2. "Ekologiya o'quv qo'llanma", To'xtayev A. S. Toshkent 1998 y.
3. "Umumiy ekologiya" darslik, A. Ergashev. Toshkent 2003y.
4. "Ekologiya va tabiatni muhofaza qilish o'quv qo'llanma", Xo'janazarov. O'. E, Yoqubjonov. SH. Toshkent 2018 y.

Research Science and Innovation House